

ΓΝΩΣΤΑ ΚΑΙ ΑΓΝΩΣΤΑ

Γράφει ο Αντώνης Αμπανίδης → ampanidis@gmail.com

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ ΕΝΑ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Το τελευταίο χρονικό διάστημα, με αφορμή την συμφωνία των Πρεσπών ακούμε συνέχεια για την ιθαγένεια. Πολύ μελάνι έχει χυθεί για αυτή την συμφωνία και κατά πόσο εκχωρήσαμε την ιθαγένεια στους Σκοπιανούς. Στο μεταξύ γίνεται και το γνωστό μπέδρεμα με την «ιθαγένεια-εθνικότητα» για τους κατοίκους αυτού του κρατιδίου. Δεν θα σχολιάσω αν αυτή η συμφωνία είναι κακή ή καλή αλλά θα ασχοληθώ με τα λάθη διαχρονικά από την ελληνική πλευρά. Γιατί εκτός από το όνομα μεγάλο ρόλο παίζει και τι είχε γίνει στο παρελθόν σχετικά με το θέμα της ιθαγένειας και π οποία δεν αφορά μόνο τους σλαβομακεδόνες έλληνες. Υπάρχουν και άλλες ομάδες που αντιμετώπισαν ή αντιμετωπίζουν αυτό το πρόβλημα. Αλήθεια πώς θα σας φαινόταν αν κάποια στιγμή χάναμε την ελληνική μας ιθαγένεια; . Και μη νομίζετε ότι δεν έχει συμβεί αυτό κατά το πρόσφατο παρελθόν. Τρανό παράδειγμα η Μελίνα Μερκούρη που στα χρόνια της ξούντας η Ελληνική κυβέρνηση την είχε αποκηρύξει σαν μη Ελληνίδα.

Η ιστορία της ελληνικής ιθαγένειας παλινδρομεί διαρκώς ανάμεσα σε θριάμβους και ήπτες. Είναι μια υπόθεση ανεκπλήρωτων πόθων αλλά και εδραίωσης. Χρειάστηκε περίπου ενάμισης αιώνας προκείμενου να καταφέρει να εκπληρώσει τις προσδοκίες χιλιάδων ελλήνων που τη στερήθηκαν. Τη στιγμή λοιπόν που, με αμέτρητες παλινδρομήσεις, παλεύει να επουλώσει τις πληγές που της έχει αφήσει ο πολυτάραχος βίος της ελληνικής πολιτικής ιστορίας και των διεθνών σχέσεων της Ελλάδας, το πολιτειακό δόγμα της ιθαγένειας βρίσκεται αντιμέτωπο με την κατακλυσματική αλλαγή που επέφερε στον δημογραφικό και εθνοτικό χάρτη της Ελλάδας **η μετανάστευση**.

Με βάση την μελέτη της ιστορίας της ελληνικής ιθαγένειας, βλέπουμε ότι μεγάλο ρόλο έπαιξε και παίζει, η αποκρυπτογράφηση των βαθύτερων στρατηγικών αποκλεισμού και ενσωμάτωσης που στην πορεία της ιστορίας του υιοθέτησε το ελληνικό κράτος μέσα από ετερόκλητες ή άτακτες κανονιστικές διατάξεις και διοικητικές πρακτικές. Για το λόγο αυτό ξέρουμε πως η ιστορία της ελληνικής ιθαγένειας είναι η ίδια η συνέδοση της πολιτικής ιστορίας μας, οι περιπέτειες και τα πάθη της οποίας δεν αφήνουν πάντα το νου καθαρό. Η ιστορία της ελληνικής ιθαγένειας είναι δέσμια των θεμελιακών αφηγήσεων της ελληνικής εθνικής ιδεολογίας, αλλά και των τακτικών ελιγμών της διοικητικής πρακτικής ανάλογα με τη εσωτερική π διεθνή συγκυρία.

Αυτή η προφανής αναντιστοιχία έχει τελικά ως αποτέλεσμα η ιδεολογία της ελληνικής ιθαγένειας, να εμφανίζεται ως μια προσπάθεια ρύθμισης του παρόντος στη βάση ενός σώματος ερμηνευτικών επιλογών και κανόνων που αντανακλούν ιδέες με ξεπερασμένη ηθική αξία και πολιτική χρησιμότητα. Η ιστορία της

ελληνικής ιθαγένειας είναι, σε τελευταία ανάλυση, η σύγχρονη ελληνική πολιτική ιστορία, λίγο ετεροχρονολογημένη.

Η εποχή που σχηματικά ξεκινά με την ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου στην Ελλάδα και το τέλος του εμφυλίου πολέμου και επεκτείνεται στην περίοδο του ψυχρού πολέμου **αναδεικνύει ως χαρακτηριστικό, τη στέρηση της ιθαγένειας ως μια κύρωση που η ελληνική πολιτεία επιφυλάσσει στους πολίτες που θεωρεί εχθρούς της**. Κατά τη διάρκεια του πρώτου αιώνα ύπαρξης του ελληνικού κράτους, η σχετική πολιτική περί ιθαγένειας στην εποχή του ψυχρού πολέμου διακρίνεται από ένα θεμελιακό χαρακτηριστικό: την, με κάθε τρόπο, **προσπάθεια του ελληνικού κράτους να απαλλαγεί από αυτούς που θεωρεί ανάξιους να είναι Έλληνες**. Την ίδια στιγμή, επιδεικνύει την εξαιρετική απροθυμία του να δεχθεί την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας από έλληνες μειονοτικούς της Αλβανίας και της Τουρκίας που έχουν οριστικά μετοικίσει στην Ελλάδα, προκειμένου να διατηρούνται ενισχυμένα τα πληθυσμιακά μεγέθη των μειονοτήτων αυτών. Κάτι παράδοξο, που μάλλον αποδίδεται σε αμπχανία των κυβερνώντων.

Το μέτρο της στέρησης της ελληνικής ιθαγένειας δεν ξεκινά βέβαια στις αρχές του 20ου αιώνα. Ο εμφύλιος πόλεμος αποτελεί το σημείο τομής στη σύγχρονη ελληνική ιστορία μέσα από το οποίο το μέτρο της στέρησης της ιθαγένειας έλαβε μαζικές διαστάσεις. Οι πολίτες που στερούνται της ιθαγένειας ανήκουν σε δύο κατηγορίες: **είναι είτε κομμουνιστές, είτε μειονοτικοί**. Εάν στην περίπτωση των κομμουνιστών, το μέτρο της αφαίρεσης της ιθαγένειας είναι ένδειξη της μετάθεσης του ταξικού στον εθνικό εχθρό, η εφαρμογή του στην περίπτωση των μειονοτικών είναι μια επιχείρηση ολοκλήρωσης αυτού που οι ανταλλαγές πληθυσμών μεταξύ της Ελλάδας και Τουρκίας-Βουλγαρίας δεν πρόλαβαν να περατώσουν.

Η αρχή έγινε με Διάταγμα του 1927, στο περιεχόμενο του οποίου ανιχνεύουμε για πρώτη φορά έναν κανόνα υπεύθυνο για τη θλιβερή δημοσιότητα του ελληνικού δικαίου της ιθαγένειας ως τις μέρες μας. «Έλληνες υπόκοιτοι αλλογενείς, εγκαταλίποντες την ελληνική έδα-

φος άνευ προθέσεως επανόδου, αποβάλλουσι την ελληνικήν ιθαγένειαν. Τα ανήλικα τέκνα τα αποδημούντα μετ' αυτών αποβάλλουσι και αυτά συγχρόνως μετά των γονέων την ελληνικήν ιθαγένειαν».

Τα πανηγυρικά εγκαίνια αυτής της θλιβερής περιόδου για την ελληνική ιθαγένεια στην εποχή του Ψυχρού Πολέμου δίνονται επισήμως το 1947, με το διαβόπτο ΛΖ/1947 Ψήφισμα της Δ' Αναθεωρητικής Βουλής **«περί αποστερίσεως της Ελληνικής Ιθαγένειας προσώπων αντεθνικώς δρώντων εν τω εξωτερικώ»** το οποίο διατηρήθηκε σε ισχύ και μετά την έναρξη ισχύος του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας, έως ότου πάψει, χωρίς όμως αναδρομικά αποτελέσματα το 1962. Την διετία 1947-1949, το μέτρο εφαρμόζεται σε πάνω από 56.000 Έλληνες που αναχώρησαν για την Ανατολική Ευρώπη, ανάμεσα στους οποίους **ένας υπολογίσιμος αριθμός σλαβομακεδόνων**. (Εχω τύχει μάρτυρας τέτοιας περίπτωσης εδώ στο Σίδνεϊ). Με διατυπώσεις και διαδικασίες που προσομοιάζουν του αντίστοιχου ιταλικού φασιστικού ή γερμανικού ναζιστικού προτύπου αφαίρεσης της ιθαγένειας, η ελληνική διοίκηση προβαίνει σε συλλήβδην αφαίρεσης ιθαγενείων με συνοπτικές διαδικασίες, ως την θέση σε ισχύ του νέου συντάγματος του 1952. Και το περίεργο.... φαίνεται, πως η περίπτωση των περίπου 25.000 Τσάμπων που διώχθηκαν από την Θεσπρωτία το καλοκαίρι του 1944 δεν αντιμετωπίστηκε με την ίδια επιμέλεια καθώς από πουθενά έως σήμερα **δεν φαίνεται να προκύπτει αντίστοιχη πράξη στέρησης της ελληνικής ιθαγένειας** των ανθρώπων αυτών.

Και υπάρχει και συνέχεια. Στο επόμενο θα δούμε τι γίνεται σήμερα και κατά πόσο μπορεί να επιπρεάσει όχι τόσο εμάς αλλά τις επόμενες γενιές ελληνοαυστραλών.

